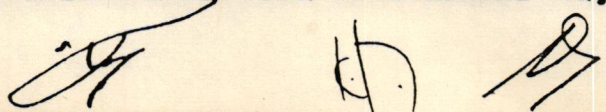

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesi
Sayın Başkanlığına,

Mahkemenizde yargılaması yapılmakta olan ve Mete Tuncay tarafından yazılıp Belge yayınları arasında yayınlanmış bulunan "Eski sol üzerine yeni bilgiler" başlıklı kitabın kapsamı itibarile TCK.142. maddesini ihlal edip etmediğini ve bu doğrultudaki araştırma için faydalı olacak olan "Türkiyedeki Sol akımlar - Türkiye Cumhuriyetinde Tek parti yönetiminin kurulması - Belle-ten" isimli kitaplarında incelenmesi hususunda Tarafınızdan Re'sen Bilirkişi olarak seçilmiş bulunmamız dolayısıyla gerekli incelemelerimizi tamamlamış bulunmaktayız.

İncelememizin esas konusunu teşkil eden Kitap haziran 1982 tarihinde yayınlanmış olup 346 sahifeden oluşmaktadır. Ve kitabın sonunda 6 sahife tutan bir sözlük bölümü yer almaktadır. Kitap anahatları itibarile 1918- 1925 yılları arasındaki Türkiyenin önemli bir döneminin bir yönünü ortaya koymaktadır. Kitabın he-men başında yazar, kitapta yer alan bilgileri, belgeleri araştırarak Sowyetler Birliğinde bir araştırma gezisinde sağladığını, kaynağa bu şekilde ulaştığını ve elde ettiği belgeleri hiçbir eklemeye yapmaksızın aynen tercüme ettiğini ya da kitap içerisinde koydu-ğunu ifade etmektedir. Gerçekten yazarın bu görüşü kitap içe-risinde sürekli olarak izlenebilmektedir. 1920 yıllarında Sowyet-ler Birliğinde bulunan bir grup Türk'ün yaşadığı hayat, iç çekişme-leri, doktrinler görüş ayrılıkları, ve yayınladıkları bazı belge-lerin kitaplarda ortaya konulduğu ve hiçbir yorum yapılmadığı o dönemde kullanılan dile aynen sadık kalındığı, bunların türkçele-tirilmediği saptanabilmektedir.

Kitapta yazarın ilk sahifelerde ortaya koyduğu ve belgeleri bilgilerin aynen aktarılacağı şeklindeki görüşü kitap içeriğinde tesbit edilebilmektedir. 1919 yıllarından itibaren Sowyetler Birliğinde bulunan Türklerin birbirleri hakkındaki düşünceleri,

eleştirileri, şüpheleri açık ve seçik olarak belirlenmektedir. Olayların ortaya konuluşunda yazarın tamamen kuru bir dil kullandığı, üslubunun mümkün olduğu kadar yansız, belgesel bir nitelik taşıdığı görülebilmektedir.

Kitabın muhtevasında önce Süleyman Nuri'nin hayat hikayesi görülmektedir. Basit bir Osmanlı ailesinin çocuğu olan bu kişinin 1916 yıllarında Rus sınırında askerlik yapışı, burada askerden ve savaştan kaçarak Ruslara esir düştüğü, daha sonra bolşeviklerle tanışması, o sıralardaki Türkler arasındaki ikilikte Mustafa Suphi'ye karşı oluşu ve ayrıca Vala Nurettin, Nazım Hikmet, Şevket Süreyya Aydemir ve Memduh Şevket Esenal'a karşı çıkışı anlatılmaktadır. Kitapta sonraki sahilelerde Mustafa Suphi'nin komünist manifestosunun bir bölümünü türkçeye çevrilmiş şekli yer almaktadır. Bu çeviri kitabın 30-46 sahifeleri arasında bulunmaktadır. Söz konusu tercümenin 1920 yıllarının Osmanlıca sı ile yazılmış bulunduğu ve tercümenin aynen aktarıldığı görülebilmektedir. Aynı bölüm içerisinde Mustafa Suphi üzerine iki not yer almaktadır. Bu şahsın Türkiyeden Rusyaya kaçışı, Rusyada evlenişi ve Türkiyeye yeniden dönüşü, Sovyetlerin doğu politikasını eleştirisi bu notların muhtevasını teşkil etmektedir.

Kitapta daha sonra III. Türkiye Komünist Partisi Birinci Kongresi tutanakları yer almaktadır. Bu tutanaklar, kitap yazarının Çankaya köşkünde Atatürk'ün özel kütüphanesinde yaptığı araştırmalar sonucu elde edilmiştir. 10 eylül 1920 tarihinde Baku'da toplanan bu kongrede özellikle Rusya, Avrupa ve Türkiye ilişkilerinin ele alındığı tesbit edilebilmektedir. Kitapta bu belgelere ek olarak Türkiye Komünist Fırkası Programı ve Türkiye Komünist Fırkası Teşkilat Nizamnamesinin bulunduğu görülmektedir. Bu belgelere ayrıca üç belgenin daha eklendiği kitap muhtevasında bulunduğu görülmektedir. "TKP'nin üç rüyası" başlığını taşıyan bu üç belgede 1922 yıllarının Türkiyesi ortaya konulmakta, emekçilerin kendi teşkilatlarını kurmaları gerekliliği vurgulanmakta, emperyalizme hücum edilmektedir.

Kitabın devam eden bölümlerinde iki Türk kadınının hayat hikayesi belirlenmektedir. Cemile ve Rahime Hanım isimli bu kadınların Türkiyede ilk kadınlar toplantısını yaptıkları, Rusyaya gittikleri ve orada yarlaşmaları hikaye edilmektedir. Daha sonra da Salih Hacıoğlu isimli kişinin hayat hikayesi verilmektedir. Baytar olan bu kişinin önce Bağdatta görev yapması, 1921'de mahkum edilişi, 1928'de Rusyaya gidışı ve burada kadınının Türkiyeye dönme isteğini göstermesi üzerine yıllarca bir mahkumlar kampında kalışı açıklanmaktadır.

Kitabın son bölümleri TKP II Kongresine ve Türkiyede yayımlanmış bazı gazete ve dergilerin nüshalarına ayrılmıştır. Doğru Öz ve

Ziya gazetelerinin muhtevalarında hep 1920 yıllarının Türkiye'nin siyasal hayatı belirtilmektedir. Kitap İstanbul'daki Tramvay işçilerinin, ecza işçilerinin, tütün işçilerinin hareketlerinin ortaya konulması ile sona ermektedir.

Kısaca özetini aktarmış bulunduğumuz bu kitabın "Belleten dergisinin 140. sayısı, Türkiyede sol akımlar ve Türkiye Cumhuriyetinin Tek Parti Yönetiminin Kurulması" başlıklı kitaplarla karşılaştırılmasında özellikle Hikmet Bayur tarafından kaleme alınan Belleten'deki "Mustafa Suphi ve Milli mücadeleye el koymaya çalışan başı dışarda akımlar" başlıklı makalede 1920 yıllarının Türkiye'deki sol düşünceler, hareketler, karşılıklı iç çekişmeler ve mücadelelerin ortaya konulduğu görülmektedir. Aynı özellik Türkiyede Sol Akımlar isimli kitapta da görülmektedir.

TCK.142. maddesinde yer alan sosyal bir sınıfın diğer bir sosyal sınıfı tahakkümü altına alması ya da memleketin sosyal, iktisadi, siyasi nizamının devrilmesi yönünde propagandada bulunulması için "propaganda" unsurunun gerçekleşmesi gerekmektedir. Propaganda, çeşitli Yargıtay kararlarına göre, belirli bir düşüncenin başkalarına, üçüncü şahıslara, topluma benimsetme amacı ile, taraftar kazanılması, ya da taraftarların inançlarının kuvvetlendirilmesi amacı ile yayılmasını ifade etmektedir. (Bkz. Yar. 1. CD., 8.4.1971, E.4037/K.1510) (TİK., 1971, c.I, no.743). İncelemiş bulunduğumuz kitapta Heyetimizin kanaatine göre bu unsur bulunmamaktadır. Gerçekten kitap kapsamında belirli kişilerin hayat öyküleri, ya da belirli çalışmalar ve faaliyetler, belirli yayınlar asıllarına tamamen uygun şekilde yazarın katkısı olmaksızın aktarılmaktadır. Böylece kitabı okuyan kişide, Türkiyemizde marksist-leninist bir sistemin kurulması yönünde bir etkilenişim olmamakta, sadece belirli bir tarih dönemi içinde cereyan etmiş olayların belirli belgeler açısından nasıl gerçekleştiği yönünde aydınlanma ^{housh} gerçekleşmektedir. Bu yönden kitap bizce bir belge-doküman kitabı niteliğindedir. Ve bu niteliği itibarile TCK.142. maddesini ihlal etmemektedir. Durumu saygı ile sunarız. 13.6.1983

Bilirkişi

Bilirkişi

Bilirkişi

Prof. Dr. Nezzat Gürelli Prof. Dr. Üztekin Tosun Doç. Dr. Köksal

Bayraktar